

pracownia badań
i innowacji
społecznych

PRACOWNIA BADAŃ I
INNOWACJI
SPOŁECZNYCH
STOCZNIA

OPIS CIEKAWEGO PRZYKŁADU PARTYCYPACJI

EWALUACJA BUDŻETU

PARTYCYPACYJNEGO W ŁODZI

MARIA NOWAK

**Opracowanie powstało w ramach programu Laboratorium Partycypacji
Obywatelskiej realizowanego przy wsparciu Fundacji im. Stefana Batorego.**

Organizator: *Urząd Miasta w Łodzi*

Czas trwania: *listopad-grudzień 2013 r.*

Co się działo: *Po zakończeniu procedury budżetu partycypacyjnego, poproszono mieszkańców o ocenę procesu. W tym celu Biuro ds. Partycypacji Społecznej zorganizowało pięć spotkań z mieszkańcami i przygotowało ankietę ewaluacyjną. W ewaluację (na spotkaniach i poprzez wypełnienie ankiety) zaangażowało się ok. pięćdziesięciu mieszkańców Łodzi – głównie osoby aktywne w ramach tworzenia projektów obywatelskich do budżetu lub głosujących na nie. Proces ewaluacji miał wpływ na zmianę założeń do budżetu partycypacyjnego na 2015 rok.*

Metoda: *spotkania warsztatowe oraz ankieta ewaluacyjna*

Przydatna do: *oceny jakości i efektywności procesu partycypacyjnego*

Kontakt: *Grzegorz Justyński, Biuro ds. Partycypacji Społecznej, g.justynski@uml.lodz.pl*

HISTORIA

W 2013 roku w Łodzi zrealizowany został pierwszy w tym mieście budżet partycypacyjny. Proces budżetu partycypacyjnego polega na przeznaczeniu odsetka miejskiego budżetu na projekty zaproponowane przez mieszkańców - ci zgłaszają swoje koncepcje na projekty lokalne lub ogólnomiejskie. Są one następnie weryfikowane pod względem formalnym i głosowane – ponownie przez mieszkańców. Jest to więc proces, w którym obywatele nie tylko konsultują, ale także współdecydują o lokalnych sprawach¹.

Mieszkańcy Łodzi dostali szansę zrealizowania swoich wymarzonych miejskich inwestycji w ramach łódzkiego budżetu - Urząd Miasta poświęcił na ten cel dwadzieścia mln zł. Dzięki dużej akcji informacyjnej, dbałości o dotarcie do każdego łodzianina i przyjaznym narzędziom do głosowania, w procesie zgłoszono ponad 800 wniosków. W ostatniej fazie, na projekty zagłosowało prawie 130 tysięcy osób².

Zdjęcie 1: Zwycięskie projekty w ramach budżetu obywatelskiego w Łodzi³

PRZEBIEG

Po zakończeniu ostatniej fazy budżetu partycypacyjnego urzędnicy Biura do spraw Partycypacji Społecznej przygotowali proces ewaluacji wcześniejszych działań. Pracownicy Biura stanęli przed problemem realizowania ewaluacji przed samymi Świątami – co wiązało się z możliwością osiągnięcia niskiej frekwencji. Założyli jednak, że jak najszybszy powrót do uczestników procesu pozwoli uzyskać od nich najwięcej informacji. Dodatkowo, informacje z ewaluacji miały posłużyć urzędnikom jako podstawa do pracy nad ulepszaniem

¹ Więcej o technice można przeczytać na naszym [portalu](#).

² Więcej informacji na stronie <http://budzet.dlalodzi.info/>

³ <http://www.dzienniklodzki.pl/artypkul/1017095.budzet-obywatelski-dla-lodzi-wyniki-glosowania.1.1.id.t.sm.sg.html#galeria-material>

rozpoczynającej się w styczniu procedury budżetu partycypacyjnego na 2014 rok. Dlatego też działania, określane przez Urząd Miasta mianem konsultacji społecznych zostały rozpoczęte w listopadzie 2013 roku i trwały do połowy grudnia tego roku.

Biuro ds. Partycypacji Społecznej do zrealizowania konsultacji założeń drugiej edycji budżetu zatrudniło zewnętrznych moderatorów – miało to zapewnić mieszkańcom możliwość swobodnego wyrażenia opinii. Jak przedstawił to później w rozmowie z przedstawicielką Stoczni Grzegorz Justyński, dyrektor Biura, miało to na celu „odurzędowienie” spotkań – sprawienie, by odbywały się one w jak najbardziej neutralnych warunkach⁴. Z kolei akcją informacyjną dotyczącą konsultacji zajęła się organizacja pozarządowa współpracująca z Urzędem Miasta przy prowadzeniu prac nad budżetem obywatelskim. Zaproszenia wysłano także kanałami, którymi dysponowało Biuro – za pomocą plakatów, informacji do Rad Osiedli i kanałów internetowych: strony internetowej www.budzet.dlalodzi.info, newslettera i list mailingowych zebranych przy okazji realizowania budżetu partycypacyjnego.

W ramach ewaluacji zostały przeprowadzone **warsztaty z mieszkańcami**. Spotkań odbyło się pięć – w każdym z obszarów, na które została podzielona Łódź podczas realizowania budżetu obywatelskiego. Zorganizowane zostały w punktach wcześniej wykorzystanych jako miejsca do głosowania na projekty. W każdym spotkaniu – poza zewnętrznymi moderatorami, brali

udział członkowie organizacji pozarządowej i przedstawiciele Biura ds. Partycypacji Społecznej. Urzędnicy występowali jako obserwatorzy, ewentualnie odpowiadając na pytania z publiczności. Warsztaty odbywały się w oparciu o przygotowany scenariusz, w ramach którego rozmowa z mieszkańcami podzielona została na tematy: składanie wniosków, głosowanie, podział na projekty dzielnicowe i ogólnomiejskie oraz akcja informacyjno-edukacyjna. Uczestnicy omawiali więc najważniejsze wątki procesu, oceniając ich jakość, efektywność i dostosowanie do potrzeb mieszkańców.

Zdjęcie 2: Plakat promujący konsultacje⁵

Warsztaty zostały przeprowadzone w różne dni tygodnia o różnych porach – uwzględniając weekendy, poranki i wieczory. Miało to na celu zwiększenie możliwości dotarcia na nie łodzianom. Ostatecznie, łącznie na spotkania przyszło kilkadziesiąt osób.

Wśród uczestników przeważającą część stanowiły osoby, które składały wnioski lub na nie głosowały, czyli mieszkańcy zaangażowani w proces budżetu. Znajomość działania pomogła tej grupie podjąć dyskusję na temat wszystkich jego etapów i sposobu funkcjonowania

⁴ Rozmowa z przedstawicielką Stoczni z dn. 26.03.2014 r.

⁵ <http://partycypacjaobywatelska.pl/wiadomosc/jaki-bedzie-budzet-obywatelski-w-lodzi-w-2015-roku/>

całości. Wzięło udział około trzydziestu osób, zgłoszono siedemdziesiąt uwag do procedur w budżecie obywatelskim.

Drugim ważnym elementem ewaluacji były **ankiety**. Podobnie jak podczas spotkań, również w ankietach głównie wypowiadały się osoby zaangażowane w proces, większość z nich stanowili autorzy projektów zgłoszonych do budżetu obywatelskiego. Ankiety można było wypełniać na warsztatach ewaluacyjnych lub wysłać na adres Urzędu Miasta. Ostatecznie udało się uzyskać dwadzieścia trzy ankiety. Niestety, ciężko mówić o reprezentatywności w przypadku takiej liczby oddanych kwestionariuszy.

Główne pozytywne wnioski dotyczyły proobywatelskiej postawy urzędników – dobrego kontaktu, wyjścia do mieszkańców, dobrej akcji informacyjnej, zastosowania narzędzi internetowych usprawniających komunikację. Wartościowa, zdaniem łodzian, było także pomoc przy pisaniu wniosków i zaangażowanie do tego celu także organizacji pozarządowych.

Wśród najniżej ocenianych elementów wymieniano niewłaściwą politykę dotyczącą wybierania projektów: preferowanie dużych przedsięwzięć, a odrzucanie lokalnych i osiedlowych projektów oraz zbyt małe środki na działania.

EFEKTY

Proces ewaluacji spowodował, że wiele mechanizmów w ramach budżetu partycypacyjnego zostało zmodyfikowanych. Podstawowe i kluczowe założenia utrzymano – mieszkańcy poparli takie kwestie jak: głosowanie na projekty od 16. roku życia, obowiązujący system rozprzestrzeniania informacji czy mobilnych punktów do głosowania.

Biuro ds. Partycypacji Społecznej będzie chciało poprawić system kontaktu z mieszkańcami na poziomie składania wniosków. Zwiększone zostaną ułatwienia dla wnioskodawców: zmodyfikowana mapa wskazująca miejsca na potencjalnie możliwe inwestycje (by ograniczyć tworzenie wniosków, które zostaną odrzucone ze względu na położenie – gdy będą zaplanowane w przestrzeni prywatnej, bądź zajętej pod inne miejskie inwestycje).

Są plany dotyczące zmiany procedury głosowania tak, by możliwe było określenie preferencji – czyli mniej i bardziej preferowanych projektów) a nie tylko wybór jednej, najlepszej opcji. Jednak uzależnione są one od czasu i funduszy, które na razie są ograniczone.

Ewaluacja przyniosła zmianę podejścia urzędników do komunikowania procesu. Podczas drugiej edycji większy nacisk zostanie położony na mówienie o tym, jak pisać wnioski, jak je promować, mniej o samej idei budżetu. Będzie to miało na celu wzbudzenie w mieszkańcach większej aktywności, zmobilizowanie ich do działań i danie im poczucia, że są gospodarzami działania.

FINANSOWANIE

Proces finansowany ze środków Urzędu Miasta w Łodzi.

WSPÓŁPRACA

Do moderowania warsztatów zatrudniona została zatrudniona firma zewnętrzna. Z kolei kampanie informacyjną przeprowadzała organizacja pozarządowa.

PODSUMOWANIE

Dyrektor Biura sam przyznał, że proces ewaluacyjny wymaga jeszcze dopracowania i otwarcia debaty na inne grupy odbiorców: *„Mam świadomość, że ankieta ewaluacyjna jest wypełnieniem pewnej konieczności, ale nie do końca daje informacje i spełnia warunki procesu ewaluacyjnego. Trzeba by działania poszerzyć o jeszcze inne techniki i dotarcie do różnych grup interesariuszy”*⁶. Równocześnie jednak koncepcja idealnej ewaluacji wymagałaby zdaniem Justyńskiego innej skali i innego pomysłu. Stwierdził wręcz, że „na dobrą ewaluację jest jeszcze za wcześnie”. W jego opinii proces podsumowania powinien odbywać się po trzech latach trwania budżetu partycypacyjnego, gdy samo działanie „okrzepnie”, a jego wyniki będą poddane próbie czasu. Tego typu działanie w opinii dyrektora Biura ds. Partycypacji Społecznej mogłoby wtedy opierać się na bardziej interaktywnych formach partycypacji, a nie jedynie opierać się na ankietach i spotkaniach.

Zaznaczył też, że zorganizowanie sensownych spotkań z mieszkańcami – czyli takich mających „kawiarniany” charakter (mniejszych, bardziej kameralnych, dających szansę na bezpośredni kontakt) jest – jeśli myśli się o rzetelnym działaniu – bardzo czasochłonne, kosztochłonne i pracochłonne. Dlatego też na przyszłość chcieliby jako instytucja nadzorująca proces budżetu partycypacyjnego i jego ewaluacji korzystać z bardziej nowoczesnych form kontaktu z mieszkańcami – na przykład ze specjalnych narzędzi internetowych. Póki co jednak nie ma na nie pieniędzy.

Obawa przed organizowaniem spotkań w okresie przedświątecznym znalazła swoje odzwierciedlenie w niskiej frekwencji podczas warsztatów (ok. trzydziestu osób) i małych zwrotach ankiet (dwadzieścia trzy wypełnione kwestionariusze). Planowanie spotkań na grudzień okazało się błędem z punktu widzenia zaangażowania mieszkańców. Jednak z racji braku czasu i konieczności rozpoczęcia w następnym miesiącu procedury budżetu na rok 2015, organizatorzy zdecydowali się na to ryzyko. Liczyli bowiem, że wyniki ewaluacji posłużą jako impuls do ulepszenia rozpoczynającego się nowego procesu.

Podobne wnioski dotyczą ankiet – przy dwudziestu trzech zwrotach ciężko mówić o wnioskach, które mogą mieć przełożenie na głos mieszkańców.

⁶ Rozmowa z przedstawicielką Stoczni z dn. 26.03.2014 r.

Wadą ewaluacji było wykonanie jej dopiero po zakończeniu wcześniejszych faz procesu partycypacyjnego. Być może wcześniejsze przeprowadzenie niektórych działań pozwoliłoby na włączenie większej liczby mieszkańców w ocenę realizacji budżetu partycypacyjnego.

Proces został przeprowadzony własnymi siłami i wedle wiedzy, którą posiadali urzędnicy. Podczas planowania działań nie było w Polsce przykładów, które mogłyby stanowić wzór do naśladowania – niosło to za sobą pewien element pionierstwa, ale też wiązało się z błędami, które ciężko było przewidzieć.

LINKI

Strona Urzędu Miasta poświęcona łódzkiemu procesowi budżetu partycypacyjnego:

<http://budzet.dlalodzi.info/>